

Музей Лесі Українки при Любитівському ліцеї Ковельського району було відкрито в 1981 році. Його створенню передувала значна організаційна, пошукова, науково-дослідницька робота учительського та учнівського колективів під керівництвом вчителя української мови та літератури Євгенії Олексіївни Сколінчук.

Експозиція музею висвітлює життєвий і творчий шлях Лесі Українки і складається з таких тематичних розділів:

- ☐ «Родина Косачів»;
- ☐ «Найрідніший рідний край для мене Волинь...»;
- ☐ «Любов до великого Кобзаря»;
- ☐ «Сторінки великої дружби»;
- ☐ «Останні роки життя».

Оглядова екскурсія «Шляхами геніальної землячки» розпочинається в музеї і завершується біля Любитівського озера.

Тривалість екскурсії – 40 хвилин.

Вікова категорія слухачів: учні середніх, старших класів та дорослі.

У музеї систематично проводяться тематичні екскурсії:

- ☐ «Стежками дитинства Лесі Українки»;
- ☐ «Леся Українка і родина Косачів»;
- ☐ «Колодяжне - це, власне, дома...»;
- ☐ «Ой, чи так красно в якій країні, як тут, на нашій рідній Волині»;
- ☐ «Леся Українка і моє рідне село»;
- ☐ «Леся Українка: сила таланту і духу»;
- ☐ «Леся Українка як творець, як борець, як мислитель»;
- ☐ «Велич особистості. Цікаві факти про Лесю Українку»;
- ☐ «Поезія Лесі Українки – джерело невичерпної мудрості на незламній силі духу».

Велику допомогу в оформленні експозиції, узагальненні та систематизації матеріалів було надано Колодяжненським літературно – меморіальним музеєм Лесі Українки.

Музей активно співпрацює з бібліотекою ліцею, сільською бібліотекою та підтримує тісний зв'язок з Будинком культури.

Педагоги та учні ліцею неодноразово брали участь у районних і обласних семінарах та конференціях, які проводилися на базі Колодяжненського літературно-меморіального музею Лесі Українки.

Матеріали музею ліцею систематично використовуються для проведення тематичних заходів: усного журналу «Ми горді, що землячка - наша!», уроку мужності «Без надії сподіваюсь!», літературної абетки «Наша Леся», години спілкування «Співачка зорі провідної», уроку-діалогу «До Лесі за наукою любові», літературного вечора «Вічна у віках», поетичного марафону «Довго щирими сими словами до людей промовлятиму я», різноманітних конкурсів, вікторин: «Що ми знаємо про Лесю Українку», «Впізнай поетичний твір Лесі

Українки», «Звучи, Лесине слово», «Я в серці маю те, що не вмирає!», «Лесин дивосвіт».

Усіх запрошуємо в наш музей на віртуальну екскурсію «Шляхами геніальної землячки».

Лариса Петрівна Косач, літературний псевдонім – Леся Українка, народилася 25 лютого 1871 року в місті Новограді-Волинському на Волині (тепер Житомирської області).

Вже в ранньому дитинстві Леся проявила надзвичайні здібності, високий інтелект і творчий потенціал.

У 4 роки вона самостійно читала, в 5 - освоїла фортепіано, у 6 – навчилася вишивати, у 9 – написала перший вірш, а в 13 – її поезії під псевдонімом «Леся Українка» надруковано у львівському журналі «Зоря».

Що ж нам відомо про родину Лесі Українки?

Батько - Петро Антонович Косач - юрист, громадський діяч. Навчаючись у Чернігівській гімназії, проявив неабиякі здібності до математики, а ще до історії та літератури. Цікаво, що в гімназії одним із його вчителів словесності був Леонід Глібов, про якого він завжди згадував з великою симпатією та повагою. Батько допоміг маленькій Лесі вивчити напам'ять байку «Кущ та билина», і вона дуже гарно її розповідала. Особливо зворушливо звучали рядки: «Ох, кущику, я на чужині...»

Петро Антонович завжди чуйно і сердечно ставився до дітей, був до них справедливий і уважний.

Мати Лесі Українки належала до славної родини Драгоманових. В українській літературі Ольга Петрівна Драгоманова (в одруженні Косач) відома під літературним псевдонімом Олена Пчілка.

Вона кохалася в народному мистецтві, збирала різноманітні орнаменти, вишивки, а також пісні, казки, звичаї нашого народу. З-під її пера вийшло чимало поезій, оповідань, драматичних творів для дітей.

У родині панувала атмосфера любові до української мови, культури, звичаїв і традицій.

Брати:

Михайло Петрович Косач - український учений-метеоролог, математик, фізик, письменник.

Художні твори Михайла виходять під псевдонімом Михайло Обачний, який був обраний йому матір'ю - Оленою Пчілкою.

Усе життя Лесю та Михайла зв'язувала найщиріша дружба. Їх навіть жартома називали спільним ім'ям: Мишолосіє.

Микола Петрович Косач - український громадський діяч, мав псевдонім Яким. Народився в селі Колодяжне, в родовому маєтку, в якому провів дитинство і яким управляв усе життя. Похований на сільському кладовищі в рідному селі.

Сестри:

Ольга Петрівна Косач-Кривинюк (псевдонім Зірка) — українська письменниця, перекладач, етнограф, лікар за фахом. Леся Українка для своєї

сестри Ольги написала навчальний посібник «Стародавня історія східних народів», присвятила їй поезію «Як яснее сонце».

Як яснее сонце
Закине свій промінь ясний
До тебе в віконце, –
Озвись на привіт весняний.
Олесю, серденько,
Співай веселенько!
Весняного ранку
Співай, моя люба, веснянку!

В останні роки свого життя Ольга Петрівна написала цінні спогади про родину Косачів та залишила фундаментальну книгу «Леся Українка. Хронологія життя і творчості». Померла в місті Авгсбурзі (Німеччина).

Оксана Петрівна Косач-Шимановська - музикант, викладач французької мови. Цікаво, що спочатку дівчинку називають Тамарою, Марцею, Марусечкою, згодом – Оксаною (жартوما – Уксусом). Лариса вчить її гри на фортепіано. Оксані Петрівні Косач-Шимановській теж судилося померти поза межами рідної землі – у Празі.

Ізидора Петрівна Косач-Борисова - українська мемуаристка, діяч культури, член-кореспондент Української вільної академії наук, почесний член Союзу Українок Америки.

Саме Леся з братом Михайлом вибрали сестричці ім'я Ізидора, щоб була, як виросте, «донна Ізидора».

Місце її останнього спочинку – Український Православний Цвинтар у місті Бавнд-Брук.

На надгробку вибиті слова з «Боярині» Лесі Українки, ледь перефразовані: «Добраніч, сонечко! Підеш на захід – побачиш Україну – привітай! Привітай і освяти, сонечку, цю засніжену й зболену, обікрадену і зажурену землю, поверни ж їй найкращих її дітей».

У 1879 році родина Косачів перебралася з Новограда – Волинського до Луцька: сюди було переведено на службу Петра Антоновича. Леся одразу ж полюбила волинський край, він став для неї найріднішим. А замок Любарта, неподалік якого поселилася родина Косачів, справив надзвичайне враження на Лесю та її брата Михайла.

Саме в Луцьку в дев'ятирічному віці поетеса написала свій перший вірш «Надія», що був схвильованим відгуком на арешт царським урядом її дорогої тітки Олени.

Ні долі, ні волі у мене нема,
Зосталася тільки надія одна:
Надія вернутись ще раз на Вкраїну.
Поглянути ще раз на рідну країну,
Поглянути ще раз на синій Дніпро,–
Там жити чи вмерти, мені все одно....

Саме в Луцьку розпочалися найвизначніші у Лесиному житті процеси: тут почалася її творчість, що піднесла її надзвичайно високо, тут після застуди на

свято Водохреща у січні 1881 року почалася страшна недуга, що занапастила її у розквіті творчості.

У 1882 році родина Косачів переселилась з Луцька у село Колодяжне Ковельського повіту. Лесі було 11. Навколишня природа одразу ж зачарувала дівчинку, а цей мальовничий край став для неї уособленням України.

У Колодяжному Леся поринула в народну поліську стихію, цікавилася народним побутом, звичаями, багатим пісенно-музичним фольклором.

Лесина сестра Ольга Косач-Кривинюк згадувала: «Ми, діти, так органічно зрослися зо всім колодяженсько-полісько-волинським, що уважали себе тоді і потім усе життя не за чернігівців, як батько, не за полтавців, як мати, а за волиняків-поліщуків».

А в листі до Михайла Драгоманова Леся писала: «Колодяжне – це, власне, дома... Мені нігде так не добре, як вдома, і робота тут найліпше робиться».

Тут Леся написала поезії «Конвалія», «Сафо», які вперше було надруковано у львівському журналі «Зоря» під псевдонімом «Леся Українка» у 1884 році, коли юній поетесі виповнилося лише 13 років.

Поміркуйте, як характеризує письменницю дібраний нею саме такий псевдонім?

Колодяжне було тим джерелом, яке постійно живило творчість поетеси. Тут готувалася до друку перша збірка поезій Лесі Українки «На крилах пісень», яка вийшла в 1893 році у Львові за сприянням Івана Франка.

У Колодяжному збирався цвіт української інтелігенції, велись літературні розмови, співались українські пісні, лунала музика.

Свою любов до поліського краю Леся висловила в поезії «Вечірня година», яку присвятила коханій мамі:

Кругом садочки, біленькі хати
І соловейка в гаю чувати.
Ой, чи так красно в якій країні,
Як тут, на нашій рідній Волині!

А від'їжджаючи на лікування, поетеса з сумом пише:

Прощай, Волинь! прощай, рідний куточок!
Мене від тебе доленька жене,
Немов од дерева одірваний листочок...

Відомо, що Леся Українка неодноразово відвідувала своє рідне село Любитів, яке знаходиться всього за 4 км від Колодяжного.

Мабуть, у вас виникло питання: чому вона сюди приїжджала?

У Любитові проживала родина повітового ковельського лікаря Миколи Короткевича, з якою Косачі були в приязних стосунках. Тому завжди, коли вони приїжджали на відпочинок до нашого Любитівського озера разом із друзями, родичами, відвідували Короткевичів.

Приємно зазначити, що в Колодяженському музеї знаходиться картина художника Олексія Данне «Волинський пейзаж». На ній зображене Любитівське озеро, у якому Леся Українка любила купатись і навіть його перепливала.

Товаришували Косачі і з родиною Левицьких, яка проживала в Любитові. З Модестом Левицьким (лікарем, письменником, композитором, педагогом) вони підтримували зв'язок протягом усього життя.

На станції Любитів працював знайомий Косачів Пильчиков, який познайомив 15-річну Ларису з 18-річним студентом Київського університету Максимом Славінським. Деякі дослідники вважають його першим коханням Поетеси. В майбутньому він стане одним з керівників Центральної Ради, послом УНР у Празі. Разом вони перекладали з німецької «Книгу пісень» Генріха Гейне. Свої ніжні почуття Леся уклала в рядки ліричних віршів, присвячених Славінському: «Сон літньої ночі», «Горить моє серце», «Стояла я і слухала весну», «Хотіла б я піснею стати».

. Розділи «Любов до великого Кобзаря», «Сторінки великої дружби» розповідають про формування світогляду, поетичного таланту Лесі Українки, важливу роль у житті поетеси таких видатних людей, як Іван Франко, Михайло Павлик, Володимир Гнатюк, Наталія Кобринська.

З дитячих років Леся Українка вивчала напам'ять і на все життя полюбила поезії геніального співця України Тараса Шевченка.

Чи знаєте ви, скільки мов знала Леся Українка?

Леся Українка знала понад 10 мов, проте писала і розмовляла лише українською. У творчому доробку поетеси – єдиний вірш російською мовою.

За яких обставин він був написаний?

Виявляється, російський письменник Григорій Мачтет пожартував, що Леся не зможе написати гарного вірша російською. Через деякий час поетеса подала йому вірш, який мав назву «Impromptu» (імпровізація, те, що робиться раптово). Він починався словами «Когда цветет никотиана...». Проте взяла з гостя обіцянку: ніколи не друкувати цей вірш. Згодом його надрукував Максим Рильський, невідомо звідки взявши.

Подорожуючи Буковиною, Леся Українка зустрілася з київським студентом Климентом Квіткою. Згодом саме ця людина стане її підтримкою і опорою. Їх об'єднала любов до української пісні. Климент Квітка зробив усе від нього залежне, аби полегшити, «заквітчати» любов'ю й добротою страдницьке життя поетеси.

Хвороба, з якою Леся Українка вела «тридцятилітню війну», не зламала її. Болі виснажували тіло, але гартували дух:

Хто вам сказав, що я слабка,

Що я корюся долі?.

Хіба тремтить моя рука,

Чи пісня й думка кволі?

Драматичні твори, написані в цей період, стали безсмертним внеском у скарбницю нашого та світового мистецтва. Серед них провідне місце належить «Лісовій пісні» – духовному заповітові Лесі Українки:

Ні! Я жива! Я буду вічно жити!

Я в серці маю те, що не вмирає!

В експозиції також представлено світлини рукописів творів Лесі Українки, нот пісень на її слова.

Музей наш живий, як і образ Лесі Українки.

Діяльність музею було висвітлено на VIII Всеукраїнській науково-практичній конференції «Леся Українка і родина Косачів в історії та культурі України та Волині», на пленарному засіданні Волинезнавчих педагогічних історико-краєзнавчих читань «Леся Українка та родина Косачів в історії освіти Волині», на обласному семінарі вчителів історії «Формування громадянської компетентності учнів на уроках суспільно-гуманітарного циклу».

Учні та педагоги ліцею тримають постійний зв'язок із Колодяжненським літературно-меморіальним музеєм Лесі Українки. Уже традицією стали щорічні екскурсії в це дороге для кожного українця місце.

Ми черпаємо натхнення і в єдиному в Україні музеї одного літературного твору – музеї «Лісової пісні», що в урочищі Нечимному біля села Скулин Ковельського району.

Учні нашого ліцею виготовили макети «білого» та «сірого» будиночків Косачів.

Вихованці гуртка «Художня обробка деревини» щорічно готують подарунок музею Лесі Українки.

Колишній випускник передав музею газету «Зірка», яка була видана з нагоди 100- річчя від Дня народження Лесі Українки. Не менш цікавим подарунком став і значок із зображенням поетеси.

25 лютого 2021 року виповнилося 150 років від дня народження Лариси Петрівни Косач-Квітки.

З нагоди цієї ювілейної дати діяльність музею була висвітлена на VI Всеукраїнських Косачівських педагогічних читаннях «Освіта та виховання в родині Косачів. Феномен Лесі Українки», на обласній онлайн-конференції «Леся Українка у вимірах національної культури» (на базі комунальної установи «Центр професійного розвитку педагогічних працівників» Любешівської селищної ради).

Надзвичайно приємно та зворушливо, що до святкування ювілею письменниці долучилися не лише учні ліцею, а і його випускники. Михайло Петрович Шевчук (нині педагог ліцею) подарував музею медаль, яка була випущена з нагоди 100 –річчя від дня народження нашої землячки. Нею його ще школярем було нагороджено за перемогу в конкурсі «Юні художники».

А Вікторія Войтюк написала поезію, на створення якої її надихнули матеріали музею та твори Лесі Українки.

З гордістю зазначу, що нашому навчальному закладу присвоєно ім'я геніальної землячки.

Ім'я Лесі Українки овіяне всенародною любов'ю та шаною. Найвидатніша дочка свого народу виразила його кращі риси: високу гідність, мужність, незламність у боротьбі за волю, правду, честь. Збулися пророчі слова поетеси:

Будуть приходити люди,
Вбогі й багаті, веселі й сумні,
Радощі й тугу нестимуть мені,

Їм промовляти душа моя буде.

Образ Лесі невмирущий! Устами Мавки поетеса проголосила своє кредо:

...слово уста мої німії оживило,

і я вчинила диво,

я збагнула,

що забуття не суджено мені.

Я глибоко переконана, що наш музей допомагає відвідувачам краще зрозуміти поетичний талант Лесі Українки, її світоглядні позиції та життєві принципи, відіграє значну роль у вихованні патріотизму, любові до Батьківщини та рідного народу, сприяє духовній єдності поколінь.